

Dynamisk Skedulering (Out-of-order execution)

Alle moderne højtydende processor-kerner har samme grundlæggende design som præsenteres nedenfor. Præsentationen her har til formål at gøre performance overvejelser (primært omkostningen ved fejlforudsagte hop) meningsfuld, så vi vil se bort fra mange detaljer.

Overordnet struktur (mikroarkitektur)

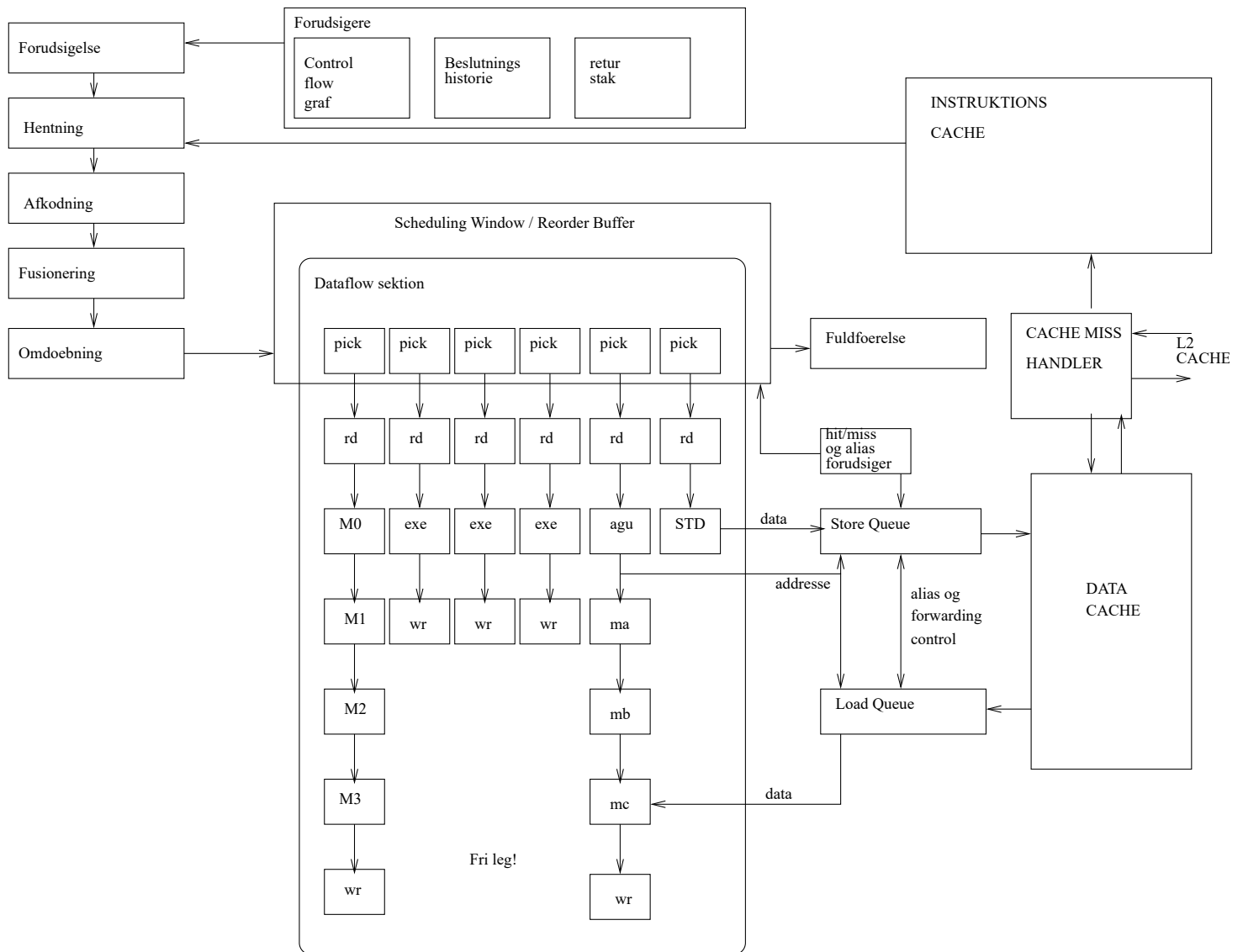
Mikroarkitekturen i en højtydende processor er delt i tre overordnede sektioner:

- En "forende" som skaffer instruktioner og klargør dem til udførelse. Det gøres i programrækkefølge.
- En "bagende" som tjekker resultater for fejl (exceptions) og griber ind hvis noget er gået galt. Det gøres ligeledes i programrækkefølge
- En "dataflow-del" som udfører instruktionerne i en rækkefølge bestemt af deres dataafhængigheder.

Instruktionerne begynder deres vej i den forreste del af mikroarkitekturen, der indeholder allerede kendte elementer som forudsigelse, hentning og afkodning.

Efter afkodning udføres *fusionering* og *registeromdøbning* som beskrives nærmere nedenfor. Når instruktionerne har gennemført registeromdøbning kan de udføres i dataflow rækkefølge, dvs i en rækkefølge bestemt af deres indbyrdes afhængigheder men uden at respektere deres oprindelige rækkefølge i programmet. Moderne processor-kerner har plads til flere hundrede instruktioner i deres dataflow sektion. Slutteligt tjekkes instruktionerne for fejlsituationer i den oprindelige programrækkefølge. Hvis en fejl er opstået og der skal udføres en *exception* ("undtagelse?"), kan maskinen annullere alle instruktioner der kommer logisk *efter* den fejlende instruktion. Det giver illusionen af at alt er udført i programrækkefølge.

Figuren nedenfor illustrerer en moderne out-of-order mikroarkitektur

Forudsigelse og instruktionshentning

I beskrivelsen af simple pipelines foretager man først instruktionshentning. De hentede instruktioner afkodes dernæst så hop/kald/retur identificeres. Derpå forudsiges programforløbet. Som nævnt tidligere kan en branch target buffer levere forudsigelser lidt tidligere.

I en moderne mikroarkitektur kan man ligeså godt vende beskrivelsen på hovedet: Forudsigelser gøres *uden* afkodning af instruktioner. Maskinen "lærer" control-flow-grafen for programmet. Indlæring foretages når forudsigelser enten bekræftes eller afvises. Forudsigelser baseres på det indlærte og driver instruktionshentning. Med andre ord kommer forudsigelse før instruktionshentning.

I praksis har det ikke nogen betydning for vores afviklingsplot fordi hverken forudsigelse eller indlæring forlænger pipelinen. "Indlæring" sker samtidigt med andre aktiviteter og "ses" derfor ikke. Selvom forudsigelsen logisk

set sker tidligt, før instruktionshentning, så kan den heller ikke "ses" fordi en fejlforudsigelse omdirigerer instruktionshentning uden forsinkelse - dvs omdirigeringen skal ikke først pasere i gennem et eller flere trin der laver forudsigelser.

I det følgende vil vi antage at vi kan forudsige en hop/kald/retur pr maskin-cyklus, og udelade selve forudsigelsen fra vores "flow" beskrivelse, der derfor stadig vil starte med de tre trin Fa, Fb og Fc.

Fusionering

I de fleste maskinsprog er der bestemte instruktionssekvenser som med fordel kan omskrives til en enkelt instruktion på hardware niveau. For eksempel har IA64 ikke nogen compare-and-branch instruktion som RISC-V, men må bruge to separate instruktioner for henholdsvis sammenligning og betinget hop. De to instruktioner fusioneres almindeligvis til en compare-and-branch.

Det er (ofte) en forudsætning for at fusionere to instruktioner:

- At de har samme destinations register
- At den sidste afhænger af den første
- At de tilsammen max har to kilderegistre og en immediate
- At de tilsammen kan udføres i et hug længere nede i pipelinen

RISC-V har (mindst) to sekvenser som med fordel kan fusioneres:

- lui efterfulgt af addi. (Tilsammen udgør de pseudo-instruktionen "li")
- add efterfulgt af load/store. Det er billigt at bygge AGUen (address generate unit) så den kan addere *tre* tal, to registre og et konstant offset for at forme en adresse, men RISC-V har ikke nogen instruktion der matcher.

Fusionering kræver typisk et eller to trin oven i afkodning. Vi antager et trin og markerer det med Fu i vores "flow" beskrivelse.

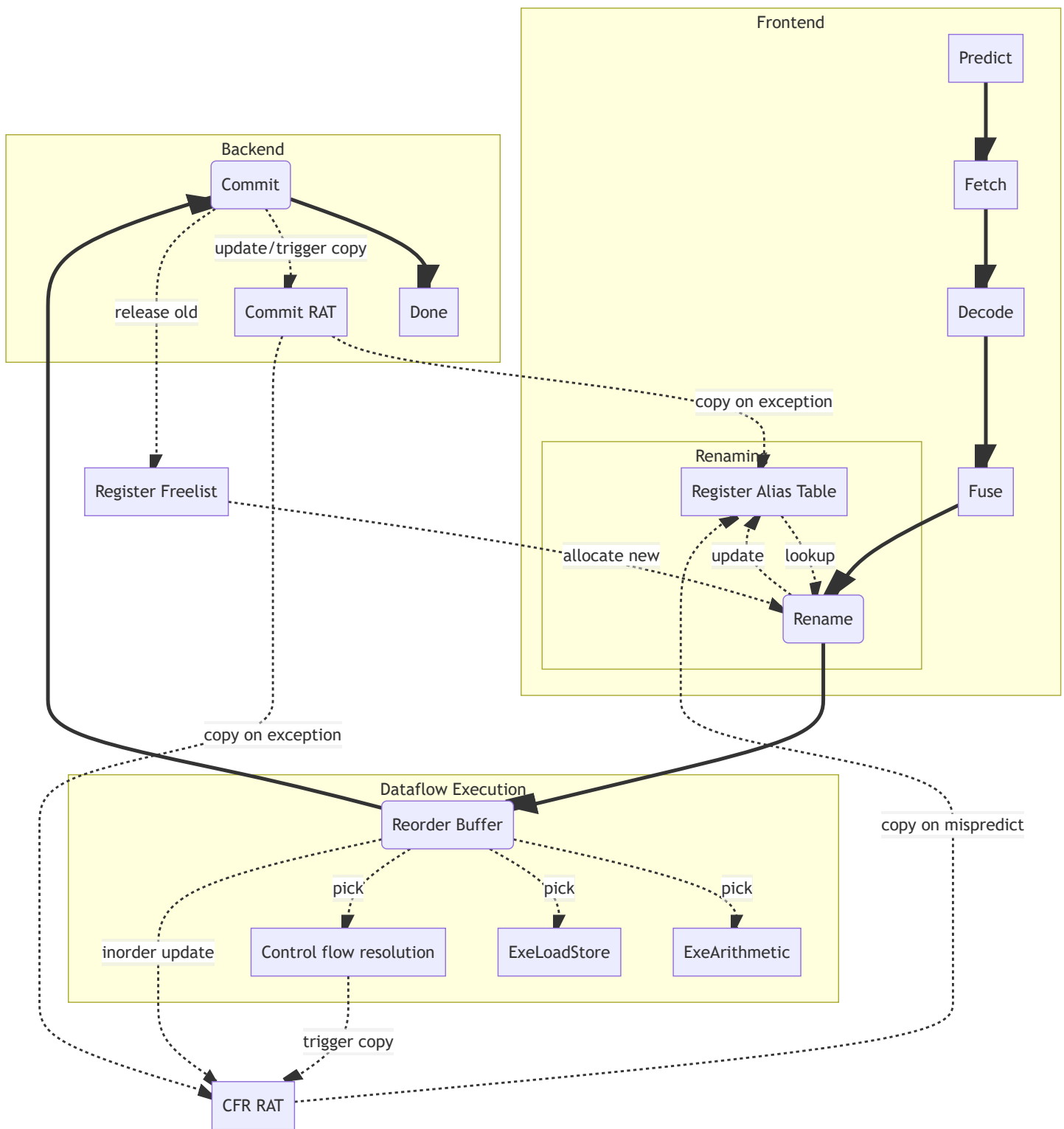
Registeromdøbning

Vi skelner mellem *logiske* og *fysiske* registre. På maskinsprogsniveau er (mellem)resultater placeret i logiske registre. Det er de registernumre en compiler bruger, når den oversætter til assembler. I en simpel mikroarkitektur svarer hvert logisk register til *et* *fysisk* register. I en out-of-order maskine er det mere kompliceret.

En out-of-order maskine skal kunne håndtere mange instruktioner som potentielt skriver til samme logiske register og mange instruktioner som læser

fra samme logiske register men på forskellige tidspunkter. For at kunne holde styr på de mange resultater/registre der er i brug samtidigt udføres "registeromdøbning" (eng: register renaming). Registeromdøbning er en teknik der sikrer at forskellige instruktioner der skriver til samme logiske register i stedet vil skrive til hver deres *fysiske register*. Registeromdøbning sikrer også at læsere af et givet logisk register vil læse det korrekte fysiske register.

Nedesntående figur viser hvordan registeromdøbning indgår i mikroarkitekturen. Instruktionerne følger de tykke sorte pile. Registerreferencerne følger de tynde pile.

Registeromdøbning udføres ved hjælp af en omdøbningstabel, "Register Alias Table" eller "RAT". Denne tabel associerer hvert logisk registernummer med et fysisk registernummer. Instruktions logiske kilde-registre slås op i tabellen og de tilsvarende fysiske registre følger med instruktionen videre frem i maskinen. Sluttelig allokeres et fysisk destinationsregister fra en friliste og omdøbningstabellen opdateres så den afspejler den nye binding fra logisk til fysisk registernummer.

En typisk implementation bruger en cirkulær buffer til at holde såvel frilisten som listen over allokerede destinationsregistre. En "tæller" indikerer allokeringspunkt og allokering af fysiske registre sker ved at justere tælleren.

Instruktionerne slutter deres liv i "bagenden" af mikroarkitekturen. Her findes endnu en omdøbningstabel, "Commit RAT", som holder afbildningen fra logisk til fysisk register for den ældste instruktion. Endnu en tæller holder rede på hvor den ældste instruktion befinder sig i bufferen. Den ældste instruktion *fuldføres* (eng: commits, retires) ved at dens tidligere fysiske destinations register læses fra "Commit RAT" og indsættes i frilisten. Derpå opdateres "Commit RAT" til det nye fysiske destinationsregister for instruktionen.

Omdøbning tager typisk et eller to trin, afhængigt af hvor mange instruktioner der skal behandles samtidigt. Vi antager to trin som vi markerer med "Al" (allocate) og "Rn" (rename) i vores "flow" beskrivelse.

Registeromdøbning og exceptions

Hvis en instruktion fejler (f.eks. tilgår reserveret lager, dividerer med nul) skal maskinen reagere ved at kalde en "exception handler." Moderne maskiner understøtter *præcise* exceptions: Herved forstås at en exception ses som associeret med *en* bestemt fejlende instruktion. Alle tidligere instruktioner vil være udført og alle efterfølgende vil ikke være udført. I en simpel pipeline kan dette sikres ved at have Wb trinnet *efter* det trin hvor fejl detekteres. I en out-of-order maskine med hundredevis af instruktioner i forskellige stadier af udførelse skal der andre boller på suppen.

Registeromdøbning er designet til at understøtte præcise "exceptions" som følger: Hvis en instruktion fejler, så markeres den blot som fejlet men iøvrigt fortsætter udførelsen. Instruktionshentning stopper dog omgående og afventer. Når den fejlende instruktion er blevet den ældste instruktion og når til commit-trinnet så aborteres alle andre instruktioner og omdøbningstabellen i commit (Commit RAT) kopieres til omdøbningstabellen i forenden af pipelinen (RAT). Endeligt returneres de fysiske destinationsregistre for de aborterede instruktioner til frilisten. Som nævnt tidligere implementeres friliste og listen over allokerede fysiske registre med en cirkulær buffer og frigivelse kan gøres ved at sætte tælleren for allokering så den svarer til tælleren for frigivelse.

Registeromdøbning og fejl-Forudsigelser

Håndtering af fejl-forudsigelser minder om håndtering af exceptions, men der er andre krav til ydeevnen. Fejl-forudsigelser forekommer langt hyppigere og skal derfor håndteres hurtigere. Det er ikke godt nok at vente til et fejl-forudsagt hop bliver den ældste instruktion og når commit-trinnet.

For at kunne reagere hurtigere implementeres en mekanisme som fungerer analogt til commit, men kun begrænses af de betingede instruktioner, der endnu ikke er blevet afgjort. (Det vil sige: den ignorerer fejlende instruktioner)

Mekanismen scanner instruktionerne og de allokerede fysiske destinationsregistre i programrækkefølge og opdaterer endnu en omdøbningstabel (CFR RAT). Denne RAT repræsenterer maskinens tilstand ved den nyeste (i programforløbet) endnu ikke afgjorte betingelse. Hvis denne nyeste ikke afgjorte betingelse viser sig at være fejlforudsagt, så kopieres CFR RAT til RAT, yngre instruktioner aborteres og deres allokerede destinationsregistre returneres til frilisten. Samtidigt omdirigeres instruktionshentning til den korrekte adresse. Fordi det tager tid at fylde forenden af mikroarkitekturen kan omkostningen ved at opdatere RATs, frilister osv skjules. Fra et performance-perspektiv gælder stadig at første fase af instruktions-hentning kan ske i maskincyklen umiddelbart efter et betinget hop afgøres som fejlforudsagt.

Overførsel til dataflow sektionen

Efter renaming overføres instruktioner til et særlig lager i dataflow sektionen, som beskrives nedenfor. Skrivning til dette lager kan involvere kompliceret allokering af plads og tager et pipeline-trin. Vi markerer det med "Qu" (Queue) i vores flow beskrivelse.

Fuldførelse (bagende)

Når en instruktion er udført uden fejl og blevet den ældste "fuldføres" den ved at "Commit RAT" omdøbningstabellen opdateres og det fysiske register associeret med den nye instruktions logiske register returneres til frilisten. Det tager to pipeline trin, som markeres med "Ca" og "Cb" i vores flow beskrivelse

Opsamling af instruktions-"flow" for forende og bagende

Vi kan nu give en beskrivelse af in-order delene af en out-of-order mikroarkitektur i form af et (ufuldendt) "flow" for instruktionerne.

alle: Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu ...out-of-order... Ca Cb

Fusionering af to instruktioner markeres ved at den første af dem holder op med at eksistere i efter "Fu" i afviklingsplottet.

Dataflow baseret udførelse

Når instruktionerne er passeret gennem forenden af mikroarkitekturen når de dataflow-sektionen, hvor de indsættes i en "scheduler". Scheduleren består af to halvdele som udgør en feedback sløjfe der hver cyclus udvælger instruktioner til udførelse. De to halvdele er:

- Wakeup. Hver cycle signaleres hvilke fysiske registre der har fået skrevet en værdi. Det sammenlignes for hver instruktion i lageret med instruktionens fysiske kilderegistre. Når en instruktion har "set" alle sine kilderegistre markeres den som "vågen".
- Pick. Flere instruktioner kan være vågne samtidig, og så skal der vælges i mellem dem. Oftest anvendes en tilnærmelse til "ældste først". Når instruktionerne er udvalgt kan deres fysiske destinationsregistre tilføjes til mængden af "skrevne" værdier i den følgende maskincyklus - eller senere, alt afhængig af de valgte instruktioners latenstid. En single-cycle ALU operation har en latenstid på 1, mens en load instruktion (jvf tidligere diskussion) har en latenstid på 4.

I nogle maskiner er der mange små schedulere, som hver udvælger en instruktion, i andre er der færre schedulere som hver især kan udvælge flere instruktioner.

Bemærk at da schedulering foretages flere pipeline trin før udførelse, så er den af natur spekulativ og baseret på antagelser om latenstider og vil fejle hvis en instruktion har en anden latenstid end antaget, for eksempel ved et cache-miss. Vi vil senere kort beskrive hvordan systemet håndterer en sådan "fejlschedulering".

Når en instruktion er udvalgt skal den læse operander fra de fysiske kilde-registre før den endelig kan udføres og slutteligt skrive sit resultat til et fysisk destinationsregister. Der er mange fysiske registre, så læsning og skrivning kræver en fuld maskin cyklus hver.

De nye pipeline trin i dataflow-sektionen er:

- pk: "pick". Udvalgelse af en instruktion til udførelse. Kaldes nogle gange "instruction issue"
- rd: "read". Læsning af operander fra registre (eller overførsel via forwarding)
- ex: "execute". Selve operationen udføres i en ALU
- wr: "write". Resultatet skrives til et register

For hop og aritmetiske instruktioner (excl mul) ender vi med følgende "flow" beskrivelse:

ALU-op: Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu pk rd ex wb Ca Cb

branch: Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu pk rd ex Ca Cb

inorder: Fa,Fb,Fc,De,Fu,Al,Rn,Qu,Ca,Cb

outoforder: pk,rd,ex,wb

Vi udtrykker størrelsen af dataflow-sektionen i form af en resource begrænsning for antallet af instruktioner mellem Qu og Ca. For eksempel kunne en fire-vejs out-of-order maskine med 64 instruktioner i dataflow-sektionen være beskrevet således:

Resources: Fa:4, Fb:4, Fc:4, De:4, Fu:4, Al:4, Rn:4 [Qu-Ca]:64, Ca:4, Cb:4

Instruktioner som venter i dataflow-sektionen på at blive udvalgt til udførelse eller på at blive fuldført (commit) kan vi markere med "--". Det giver afviklingsplot a la

Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu pk rd ex wb -- -- -- Ca Cb

Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu -- -- pk rd ex wb -- Ca Cb

Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu -- pk rd ex wb -- -- Ca Cb

Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu -- -- -- pk rd ex wb Ca Cb

Vi har nu beskrevet tilstrækkeligt meget af mikroarkitekturen til at vi kan bestemme hvad et fejlforudsagt hop koster (i vores maskine). "Fa" for instruktionen efter hoppet kan tidligst ligge i cyklen efter "ex" for det fejlforudsagte hop. Det giver en "branch mispredict penalty" på 11 maskincykler.

Typiske tal for moderne mikroarkitekturer er 10-15 maskincykler.

Load instruktioner

Håndtering af lagerreferencer er den mest komplicerede del af en moderne mikroarkitektur. Formodentlig cirka ligeså omfattende som alle de øvrige elementer til sammen. Så "brace for impact!"

Først betragter vi load instruktioner der finder deres data i datacachen. De har følgende "flow" beskrivelse:

load: Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu pk rd ag ma mb mc wb Ca Cb

outoforder: pk,rd,ex,ag,ma,mb,mc,wr

Ved cache-miss er data først tilgængeligt meget senere. Vi markerer forsinkelse af load data, uanset årsag, ved at forsinke "wb". Et cache miss i L1 cache og hit i L2 cache kunne give følgende afviklingsplot:

```
load: Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu pk rd ag ma mb mc -- -- -- -- -- -- -- -- wb Ca Cb
```

Store instruktioner

Skrivning til lageret må ikke foregå spekulativt. En store instruktion kan ikke opdatere lageret før den har nået "commit" og vi ved med sikkerhed at den virkeligt skal fuldføres. Ergo må skrivninger holdes tilbage i en kø, analogt til køen af allokerede destinationsregistre. Denne kø kaldes en store-kø.

Omvendt: selvom store instruktioner ikke må opdatere lageret, så skal alle efterfølgende load instruktioner fra samme instruktionsstrøm se opdateringerne. Når disse opdateringer ikke er at finde i lageret (der jo ikke må opdateres), så må de findes i store-køen.

Store-køen indeholder store instruktioner i programrækkefølge og for hver instruktion følgende data:

- Adresse.
- Er adressen gyldig?
- Data (altid som et word på adresse delelig med 4)
- Er data gyldig - dette angives pr byte

Vi allokerer pladser i store-køen i rename-trinnet.

En store instruktion udføres som to særskilte operationer

1. Beregning af adressen, som derpå skrives i det relevante felt i store-køen.
Også tilgang til cache med henblik på at udløse page faults eller cache-miss
2. Overførsel af store data til store-køen.

De to operationer vil ofte blive skeduleret separat. Det kan vi illustrere sådan her:

```
store: Fa Fb Fc De Fu Al Rn Qu pk rd ag ma mb mc -- Ca Cb    // adresse
      -                Qu -- -- -- -- pk rd st Ca Cb    // data
```

For både load og store instruktioner startes cache opslag så snart deres adresse er beregnet. Men store instruktioner skriver ikke deres data til cachen i første omgang.

Opslaget foretages for at trigge eventuelle TLB miss og cache miss. Opdatering af cachen sker først senere når store instruktionen bliver den ældste i store-køen og når til commit-trinnet. Vi viser ikke denne sene skrivning til cachen i afviklingsplottet.

Store til Load forwarding

Betragt denne instruktionssekvens

```
sb  x7,(x4)
sb  x8,1(x4)
sb  x9,3(x4)
lw  x10,(x4)
```

Load instruktionen til sidst skal gerne ende med at "loade" en værdi der er sammensat af de tre bytes fra store instruktionerne ovenfor og en enkelt byte fra lageret.

Det kræver et omfattende maskineri: Når en load instruktion har beregnet den adresse den skal tilgå, sammenlignes adressen med alle ældre store instruktioner i store-køen (vi ignorerer her hvordan der holdes rede på instruktioners "alder"). Der kan være flere matchende store instruktioner.

Dernæst bestemmes, separat for hver byte der refereres, hvilken matchende store instruktion der er nyest. Fra den store instruktion overføres den relevante byte til load instruktionen. Bemærk at for hver byte kan der være en sådan nyeste store instruktion eller ej - i sidste tilfælde hentes den relevante byte i stedet fra datacachen.

Hele denne process udføres parallelt med opslaget i datacachen og er derfor almindeligvis "skjult" - latenstiden matcher opslaget i cachen. Vi anfører ikke i vores afviklingsplot om en load får sin værdi fra cache, tidligere store eller en kombination deraf.

Der kan opstå to "udfordringer"

- En tidligere store med matchende adresse har endnu ikke skrevet data til store-køen
- En tidligere store har endnu ikke beregnet adresse

I det første tilfælde må load instruktionen udskyde sin "wb" til efter den (de) matchende store instruktion(er) har overført data til skrive-køen.

Den anden situation kan håndteres på flere måder:

- konservativt: load instruktionen må vente. Det viser sig at give meget dårlig ydeevne.
- aggressivt: ignorerer problemet, udfør load på basis af tilgængelige data. tjek efter senere

- typisk: brug en forudsiger (alias-predictor), tjek senere.

Under alle omstændigheder er det nødvendigt at placere load instruktionerne i en load-kø. Når en store instruktion har beregnet sin adresse og modtaget den værdi der skal stores, foretager den en sammenligning med instruktionerne i load-køen. Matchende yngre load-instruktioner "vækkes" og derpå genkøres søgeprocessen for de vækkede load-instruktioner, så de får en chance for at få et korrekt resultat.

Når vi konstruerer vores afviklingsplot vil vi nøjes med at forsinke "wb" uanset, hvad der er den bagvedliggende årsag.

Fejlagtig planlægning (mis-scheduling)

Schedulering sker under antagelse af en bestemt latenstid for de involverede instruktioner. Det fungerer perfekt for instruktioner som altid har den samme latenstid, men ikke for instruktioner med variabel latenstid. For eksempel load instruktioner. En load der får et hit i L1 har en latenstid på 4 cykler. Men en load der har et miss i L1 eller skal forwardes fra en store som ikke har data eller adresse har en længere latenstid.

På det tidspunkt hvor behovet for forsinket wb opdages kan instruktioner som skal have forwardet resultat fra en load allerede være udvalgt og være på vej ned igennem andre pipelines. Disse instruktioner vil blive udført med forkerte input og beregne forkerte resultater. Vi kan ikke stalle de afhængige instruktioner, fordi vi gerne skal kunne køre andre uafhængige instruktioner gennem de samme pipelines.

En mulig måde at håndtere problemet på er at gøre følgende i den cycle, hvor der ellers skulle have været udført wb:

- Annuller alle instruktioner i pk,rd,ex,ag - uanset om de er afhængige eller ej
- Retabler schedulerens tilstand fra tre clockcykler tidligere (du har taget backup, ikke?)
- Men uden at den forsinkede værdi (fra f.eks. cache miss) er regnet som tilgængelig

I de efterfølgende cykler vil scheduleren planlægge således at afhængige instruktioner ikke udvælges. På et senere tidspunkt, når den forsinkede værdi bliver tilgængelig, signaleres dette til scheduleren og de afhængige instruktioner kan igen blive udvalgt.

Fejlagtig planlægning er dyrt, og det kan søges minimeret ved forudsigere, der på basis af programmets tidligere opførsel vil levere et bedre gæt på latenstiden for load instruktioner.

Vi ignorerer fejlagtig planlægning helt i udarbejdelsen af afviklingsplot.

Et samlet billede

Vi kan nu (omsider) give et samlet billede af hvordan en out-of-order maskine udfører en programstump. Betragt følgende eksempel fra tidligere:

```
while (ptr < limit) { sum += *ptr++; }
```

To gennemløb:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8
0: lw x11,0(x10)	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	pk	rd	ag	ma	mb	mc	wb	Ca	Cb		
4: add x10,x10,4	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	pk	rd	ex	wb	--	--	--	Ca	Cb		
8: add x12,x12,x11	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	--	--	--	--	pk	rd	ex	wb	Ca	Cb	
C: bne x10,x13,0	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	--	pk	rd	ex	--	--	--	--	Ca	Cb	
0: lw x11,0(x10)	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	pk	rd	ag	ma	mb	mc	wb	Ca	Cb		
4: add x10,x10,4	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	pk	rd	ex	--	--	--	--	Ca	Cb		
8: add x12,x12,x11	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	--	--	--	--	pk	rd	ex	wb	Ca	Cb	
C: bne x10,x13,0	Fa	Fb	Fc	De	Fu	Al	Rn	Qu	--	pk	rd	ex	wb	--	--	--	Ca	Cb	

På denne kodelistump opnås en IPC på 4.

Bemærk forskellen fra den in-order superskalare præsenteret tidligere. For den maskine var IPC for samme kodelistump kun 1.